БРАНИК" ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника" у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА је „БРАНИКУ"
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23.— „
на чет. год К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника" налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 214. У Новом Саду, у среду 30. октобра (12. новембра) 1913. Година XXIX.

Заједница Србије и Црне Горе.

Вести, које нам долазе из Београда, казују, да је *разграничење* између Србије и Црне Горе довршено. Расправе су текле врло глатко, као што и треба међу двема државама *једнога народа*. Српски народ може бити задовољан, јер није могао ни помишљати на то, да би после заједнички проливене крви у два велика балканска рата Србије и Црне Горе, могло бити каквих диференција, каквих противности између две српске државе једнога народа. Баш последња два крвава балканска рата доказала су, да су Србија и Црна Гора без посебнога уговора, без какове посебне војничке конвенције, своје задатке у интересу Српства знале сјајно испунити. Србија је пошла својом војском пред *Скадар*, а Црна Гора на *Брегалницу*.

Српски народ на Балкану држи, да би ово требало и у будуће тако да буде. Српски народ држи, да две српске *државе једнога народа* не треба да се сматрају као две државе разних, него *заједничких* интереса. Најмање, што српски народ захтева од Србије и Црне Горе, то је: *заједница*, а жели да се приближе *јединству*.

Потпуно јединство не би могло бити према томе, што Црна Гора има своју дичну српску повесницу, што има своју династију, која је свагда светлила својим српским родољубљем, па Црна Гора је за *читаво Српство* оно, што је покојни Љуба *Ненадовић* у својој песми рекао: Кад је Србе слобода избегла, у твоје је стене прибегла. Црна Гора је кроз пет сто и више година чувала аманет са Косова, Црна Гора је својом крвљу подржавала *српску завештну мисао*, коју је тек данас заједнички са Србијом остварила.

Да међу Србијом и Црном Гором мора бити *заједнице*, то се по себи разумева. Али Србија и Црна Гора, као државе једнога народа, морају се приближавати *јединству*.

Не стоји оно, да државе *једнога народа морају имати и потпуно државно јединство*. Велика *Немачка* створила је своје велико *народно*, па и своје *државно* јединство, али је Немачка неким крајевима *истога* народа оставила и неку државну самосталност. Немачка пред иноземством, према другим државама представља *јединствену велику силу*. Али Немачку, осим Пруске, сачињавају, у оквиру немачкога *јединства*, веће и мање државе, којих има **22**, осим тога *три* слободне вароши и једна автономна покрајина: Reichsland, а ово је од Француске задобивени *Елсас-Лотринген*. Неке од тих већих немачких држава, као: Баварска, Саксонска, извршавају и суверенско право: држање посланика код страних држава. Али оно, што је главно за државно *јединство*, то је *војска*, а томе је у уставу велике, уједињене Немачке задоста учињено, као што је у привредном погледу задоста учињено са *царинском заједницом*.

Но ако нам Немачка показује заједницу разних држава, са једним народом, то нам велика Аустро-Угарска показује пример, да *две самосталне* државе разних народа могу имати неку државну заједницу према самосталности и према заједници у свима гранама државне управе.

Угарска и друга половина хабсбуршке монархије данас су *две различне самосталне државе*. Али поред те самостатности, поред неке независности, имају *своје заједничке послове*, које обављају у *делегацијама* угарскога сабора и бечкога царевинскога већа. Ти су заједнички послови: спољна политика, војска и заједничке финансије, које проистичу из заједничких послова. То је тако установљено према државноправном поравнању од године 1867. односно према XII. зак. члану од године 1867. Но поред одношаја Угарске са Аустријом, има Угарска као посебна држава свој одношај и са *Хрватском*, који је одређен у зак. члану XXX. од године 1868. Хрватска, односно Хрватска-Славонија је *автономна покрајина*. Она сасвим *самостално извршава унутарњу политичку управу*, *правосуђе* и богоштовље-*наставу*. Све друге гране државне управе припадају Угарској, премда према зак. члану XXX. од године 1868. Хрватска захтева и своје автономне финансије.

Пошто би *Србија и Црна Гора* у интересу Српства на Балкану имале да *регулишу* своју *заједницу*, односно *приближење к јединству*, то би могле *много шта примити* из државнога одношаја између Угарске и Аустрије, па из одношаја између Угарске и Хрватске.

Пре свега држимо, да би Србија и Црна Гора имале да регулишу *царинску заједницу*. То је Србија у своје доба већ хтела да учини са Бугарском. Друга би ствар била *регулисање дипломатскога представништва* у иноземству. Србија и Црна Гора би могле имати и заједничке и посебне посланике према *потреби*. Неке државе имају и *два* посланика у страној истој држави. Аустро-Угарска има посланика код Ватикана, и посланика на италијанском двору. Руски цар Никола I. имао је у своје доба посланика у Берлину *због породичних* одношаја, а другога посланика због политичких ствари са Пруском. Црна Гора морала би, *поред* посланика Србије у Риму, задржати свога посланика у Риму због политичких и породичних одношаја.

Због других одношаја између Србије и Црне Горе, могло би се много што узети из одношаја између Угарске и Аустрије, па између Угарске и Хрватске, само наравно да би ти одношаји *били интимнији*. У неким стварима могле би скупштине у Београду и на Цетињу бирати за расправљање заједничких посала своје *делегате*, па би *делегације наизменце* могле расправљати заједничке ствари у Београду и на Цетињу.

Главно је српском народу на Балкану, да се установи државна *заједница* између Србије и Црне Горе и да се приближи *јединству*.

ИЗ НОВЕ СРБИЈЕ.

(Од нашег редовног дописника.)

Скопље, 29. октобра 1913.

Око 10 сахата пре подне воз стиже на скопљанску станицу. Скопље се пружа с једне и с друге стране Вардара. Десна страна представља европски део, а лево турски део вароши. Десно, тик уз само Скопље диже се планина Водно, а лево огранци скопске Црне Горе, у дну, горе уз Вардар је Шар планина. Затворено тако са три стране Скопље се простире на огромном простору, опкољено са свих страна турским гробљима, чији се крстови при сунчаној светлости беле. Около саме вароши су баште са зеленим купусом и зеленим дрвећем, јединим јачим знаком вегетације на путу од Ристовца до Скопља. Брдо Водно пуно је виногради, али воћка у њима је ретка. Говоре, да су ту пре уласка српске војске били лепи воћњаци, али је војска, због јаке зиме, а у оскудици дрва посекла све воћке да би се у шаторима мало огрејала.

Скопље је врло живо место. Улицама непрестано врви свет, пешице на магарцима и малим мршавим коњима. На први мах пада у очи огромна мешавина народа: староседелаца и импортираних људи из Србије, а осим тога маса војника, који разним пословима хитају овамо онамо. Милина је гледати те српске војнике, како поносно и сигурно иду улицама, као да су стотину година ту. По говору одмах разликујеш домородца од усељеника, ако случајно у оделу нема разлике. У Скопљу сви одреда говоре македонским дијалектом: и Срби и Турци и Арнаути, а многи од ових последњих друкчије и не знају говорити, што је знак, да су и они Срби, али без икакве национјоналне свести.

Описати Скопље тешко је. Захтева се много познавања скопљанских прилика, што се стиче једино дужим борављењем у самој вароши. Али шта одмах упада у очи, то је чистота улица, ред и мир, који су српске власти спровеле до савршенства. У погледу личне и имовне сигурности нема се ништа више пожелити. Ја врло често полазим кући у 12, па и два сахата ноћу, без револвера или другог каквог оружја и никад ми се ништа још није догодило, нити ће ми се догодити. Та сигурност је права благодет за Скопљанце и они не могу да се довољно нахвале и наблагодаре властима, које су за тако кратко време створиле апсолутну сигурност не само у Скопљу, него и у читавој Новој Србији.

Осим тога на све стране у вароши види се рад на подизању и улепшавању места. Споредне улице, у којима је некад било царство блата и прљавости, сада се засипају ситним шљунком. Једном речи све је у подизању, свугде се осећа, да је у Скопље ушла једна културна власт, која ће за кратко време од њега начинити једну уређену и чисту варош. Ви тамо замишљате да овде још влада нека врста несигурности, као што сам и сам мислио, али о томе, као што видите, нема ни трага ни гласа.

Поред свега тога многи Турци се селе. Они не могу да трпе туђу власт, па ни онда, када је та власт до идеалности правична и толерантна, као што је српска. Разгледајући варош дођох и до Исак-пашине џамије, пред којом затекох једног покрупног Турчина. Ослових га и упитах га.

„Да ли је дозвољено ући у џамију?"

„Смије се" — рече ми он чистим јужним наречјем. Познах у њему Босанца, те га упитах.

»Јесте ли Ви Босанац?"

„Нијесам. Ја сам Турчин — одби он кратко и рече ми да треба да се изујем, ако хоћу у џамију, после чега изгубих вољу да је разгледам.

„Ја сам хоџа и учитељ при овој џамији — рече хоџа — а џамију је зидао Исак паша, оставив јој многе куће и имања."

„Ви сте мухаџир? — упитах га, не могавши се никако отрести жеље да из његових уста чујем да је из Босне, да је, дакле, Србин пореклом, а не Турчин.

»Јест. Ја сам отуд из Босне" — одговори он.

„А кад сте дошли овамо?"

»После окупације."

„Па како је сад овде под Србима?"

„Харно."

„Је ли мирно и сигурност?"

„Јест."

„А пре?"

„Прије није било тако. Бијаше зулума."

„А сад?"

„Сад нема тога."

„Па онда је овде сад боље него под Турцима."

„Боље је, али многи се Турци соле. И ја ћу да идем до Цариграда."

„А што?" — изненадих се. „Велите да вам је овде добро. Та Ви сте Србин, Вама ће бити овде добро."

„Јок, ја сам Турчин" — одби он енергично, и бадава сам га уверавао, да је Србин мухамеданске вере, он оста при своме, да је Турчин.

А мени беше тако тешко, тако жао, слушајући тог фанатика, који говори најчистијим и најлепшим српским дијалектом, са правим српским презименом и типом, који на мах одаје српску расу. Још дуго сам се с њим разговарао, а кад се опростих, обећах му да ћу га још једном посетити.

Тако као тај однарођени Србин мисле и сви Турци, те ће се с тога многи и многи одселити. Многи су већ отишли, а многе веже само још непокретно имање у овим крајевима. Чим пак то продаду, отићи ће. Тако ће многе куће и многи чифлуци доћи на продају, али о томе у идућем допису.

ВЕСТИ ИЗ СРБИЈЕ.

— Разграничење с Црном Гором. — Рањеници. — Просвета. — Пољопривреда. — Закон о ослобођењу порезе. — Из нових крајева. — Одликовање официра. — Карађорђево звоно. — Теразиска чесма. —

(Допис „Бранику.“)

Београд, 28. октобра 1913

Разграничење с Црном Гором извршено је на обострано задовољство. Сад се у јавности с наше стране диже глас за што веће зближење, за тешње везе између обеју држава. Лепа ова појава долази баш са позване и уважене стране, она нас весели и крепи у уверењу да српска мисао погинути не ће.

Још се овде налази до хиљаду рањеника. Имаде их неколико још са кумановске битке. Дакако, има рана, које требају годину и више док зацеле. Лекар специјалиста за вилице имао је 46 рањеника, излечио је 40, а још је на лечењу шест.

Са проширењем граница настао је и већи посао у надлештвима, па се и број службенога особља повећати мора. Тога ради је буџетом министарства просвете за 1914. годину предвиђено 11 писарских места и 8 секретарских. Још је у буџету за 1914. годину предвиђена сума којом ће се одржавати занатске школе у новим крајевима. Те ће школе отпочети рад фебруара идуће године. Да се разне струке у управи подигну до угледне висине, то се изашиљу потомци у иностранство, ради изучавања разних струка. Тако је министарство грађевина одлучило је да пошаље на страну десет питомаца ради вишег изучавања поштонско телеграфске струке, а г. министар народне привреде у жељи да се пољопривреда у нашим новим крајевима подигне, наредио је да се изврши избор питомаца из нових крајева, који ће на страни студирати ниже пољопривредне школе. Према томе његовом решењу пре неки дан извршен је избор питомаца.

Управа државних монопола на дан 5. децембра 1913. године одржати ће офертални лицитацију за давање под закуп права великопродаје дувана по окрузима у ослобођеним областима за време од 1. јануара 1914. до 30. априла 1917. године закључно, као и да се услови о овоме могу видети и добити код управе државних монопола.

Известан број наших народних посланика поднели су скупштини законски предлог о ослобођењу пореза и прореза војних обвезника који су учествовали у рату.

По том предлогу имају се ослободити порезе сви они обвезници, који имају годишњи приход испод 1200 динара и они који плаћају непосредни порез на земљиште до 10 дин.

Сем тога, ослобођавају се пореза, породице оних обвезника, који су у рату погинули или помрли.

Тај ће законски предлог — нема сумње — бити и примљен, јер је посве оправдан.

Житељи ослобођених крајева дају израза својој захвалности и радости поводом ослобођења на све могуће начине.

Пре годину дана, Грчка је војска ушла у Солун. Тада је и српски један коњички пук ушао у Солун, под командом садањег потпуковника г. Николе *Доловића*.

Дан ослобођења Солуна свечано се прославља. На прослави учествује цео Солун без обзира на народност.

Исто је тако пре неки дан прославила дан својега ослобођења Ђевђелија, па Куманово, Скопље и др.

Војни српски кадар ће да се занови новим животом, када у њ уђу и јунаци из Нових Крајева, а то већ није далеко.

Почетком идуће године почеће ступање регрута у кадар из нове Србије. Обвеза служења биће иста. Младићи од 21 године служиће по касарнама, а остали до 30 год. биће позивани на вежбе тако, да се првом позиву створи резерва. Прекаљени ови борци стајали су вазда на стражи, бранећи тековину своју од турскога угарка. Српска војска ће бити на тај начин појачана једром борбеном снагом тако, да ће краљевина Србија моћи да се подичи, да има војску, којој је тешко наћи равне не на Балкану, него и у читавој Европи. То у осталом признају и сами непријатељи српски, а за г. *Пушника, да је први стратег у Европи*, рекао је човек, чији глас ужива велико уважење широм света.

После указа о унапређењу официра, биће израђен указ о одликовању официра. Овај указ састојаће се из два дела: један део обухватиће одликовање официра који нису одликовани у рату против Турака, други о одликовању официра, који су учествовали у рату против Бугара.

„Пијемонт“ је одлучно захтевао, да се сви официри, који су били заробљени од Бугара, ставе пред суд, да се установи, је ли баш била невоља, да се они предаду Бугарима, а да није међу њима можда било кукавица, који су се на тај начин хтели уклонити опасности. На тај захтев „Пијемонта“ сад се у истом листу јавља глас из публике, који тражи, да се и један генерал стави пред суд, јер да није дорастао своме позиву, па је тако скривио једну погибију неком делу српске војске.

Овамо је дошао румунски професор *Јорга* и донео је Карађорђево звоно. Доказ је то искренога пријатељства, које ми врло ценимо. Звоно ће то гласом својим навештавати срећнију будућност за обе краљевине.

У трговини Васића и Јоцића видимо изложена два пројекта за нову Теразиску чесму. На скици — идеји — која је у већем формату види се важан догађај, који је у прошлој и у овој години славно извршила српска војска; та идеја спремљена је за израду модела. На овој скици истакнута је женска статуа, жетелица са косом за кошење жита, која женска собом представља и говори о изванредно великом успеху и важности српске жене у ратовима значајне 1912. и 1913. године.

На доњем делу постамента, који је пројектован у виду градске куле, постављене су две групе, које симболизирају нашу победу над Турском и Бугарском.

На подножју ових двеју група представљене су две најглавније борбе, битка на Куманову и битка на Брегалници. Али ту скицу није општина прихватила. Са друге мање скице, види се облик модела који је општини поднет и који је општина усвојила; но та ствар не представља ништа из овог садањег тако по нас важног доба.

Скица овог модела, који је — по сазнању — израдио г. *Мешировић*, примљена је. На њој видимо при земљи четири стилизована лава, који носе једну камену ћасу за воду, у средини је стуб, на коме има пет редова маски, из којих ће тећи вода. На врху стуба надзи се гола човечја фигура, десном руком ослоњена на мач, а у левој држи двоглавог орла. Зашто је прихваћен овај други, а не онај први пројект, даде се доста лако разабрати.

Ко је крив?

— Још један доказ о кривици Савова и краља Фердинанда. —

Генералштабни пуковник *Нерезов* упутио је *Даневу* следеће писмо:

Уважени г. Даневе!

У броју 1710 од 24. о. м. листа „Камбане“ у чланку „Ко је кривац“ тврди се, да сте на конгресу ваше странке изјавили, да је заповест од 17. јуна, да се заузму важне стратегиске тачке Штип—Кочане, била потписана од начелника штаба пуковника Нерезова, коме је од највишег места то било наређено. Молим, будите добри, и одговорите ми: јесте ли или не, ви то рекли?

С поштовањем

пуковник *Нерезов*.

На ово писмо, одговорио је Данев следеће:

Уважени г пуковниче!

Писмо ваше примио сам и хитам да вам одговорим.

Истина је само оно о конгресу, што изађе у листу „Блгарија“. Све друго што објављују други листови, то су чисте измишљотине. Изјављујем да на конгресу нисам спомињао ваше име.

Софија, 22. X. 1913. г.

С поштовањем

Данев.

Спроводећи једно и друго писмо уредништву „Камбане“, г. Нерезов чини овај додатак:

„Користим се овим случајем, да заштитим ауторитет тадашњег помоћника главно-командујућег генерала Савова, да вам саопштим да ту заповест нисам потписао, но је *цела написана и потписана од генерала Савова*.

С поштовањем

пуковник *Нерезов*.

Према овоме *Савов је главни кривац*. Али, пошто је Савов ту недавно изјавио дописнику „Франкфуртских Новина“, да му је краљ *Фердинанд наложио* да изда кобну заповест од 17. јуна, то испада да је *краљ Фердинанд главни кривац*.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ ИЗ СРБИЈЕ.

[Телеграм кр. српског пресбироа „Бранику“.]

— Божидарица Србији! — Инвалидски фонд. — Изасланство из Велеса. — Комоpe за нове крајеве. — Хрибар у Београду. —

Београд, 28. октобра (10. нов.)

Мешовита комисија на српско-бугарској граници завршила је рад и утврдила, да караула Божидарица припада Србији.

Јуче пре подне у присуству престолонаследника, владе, митрополита и председника скупштине, основан је српски народни инвалидски фонд „Свети Ђорђе“. Фонд има основни капитал 300.000 динара, а прилози непрестано стижу.

Изасланство вароши Велеса било је код министарства народне привреде и тражило примену закона о мораторијуму и на нове крајеве. Министар је изјавио, да је то немогуће, пошто су нови крајеви за време рата имали пуну слободу рада.

Скупштина је данас примила у другом читању закон о мораторијуму са 73 против 19 гласова.

Сутра све коморе држе заједнички састанак ради израде представке влади, да закон о радњама примени и за нове крајеве.

Иван Хрибар, бивши градоначелник Љубљане, допутовао је овамо.

ЛИСТАК.

ХРВАТСКО ЗЕМАЉСКО КАЗАЛИШТЕ.

ОД ЈОВАНА ГРЧИЋА.

VII.

— ДРАМА: Енглеска трагикомедија. Новоангажована Српкиња. Бечка прељуба. — ОПЕРА: Изврена Азуцена. — ОПЕРЕТА: Рењијин „A kis gróf“. —

Лепо је и сваке хвале вредно бити добра срца или, што веле у нас, задушан, али свакако само до границе, за којом доброта претера те хоће и да се освети. Ту је зар истину уочио Енглез John Galsworthy па ју је и драмски хтео да утврди трагикомедијом или боље карактерском а још најбоље типском драмом, којој је натпис „The pigeon“, по нашки: голуб. Тај његов голуб је доброчинац од заната, човек, који и мимо бољу вољу не може да живи а да капом и шаком не дели и кусу и русу. Наравна ствар, да на сваком кораку бива перушан до зла бога. На наше очи не буде додуше оперушан до голе коже, као што би се морало наслутити по атрибуту, који му додаде хрватски преводилац, вредни Срђан плем. Туцић — у његову је преводу натпис: »Оперушани голуб« —, али је по свему извесно, да га на крају крајева чека таква катастрофа. Имамо дакле пред собом тип непромѐнита, непоправљива, ма и добричине, грешника или, да протеоришемо јасније, јунака, али без праве трагичне кривице, онако делију, као што је у својој врсти Молијеров Арпагон, Стеријин Кир Јања и многи ини настрањаци. За дивно је чудо, да до овог Енглеза нико није тако оштро окарактерисао тај тип, а баш су се и Плаут и Теренције и Молијер, сва тројица дабогме на основу интујиције и својих претходника, зло попели на душу особењацима најразнијих врста, и брамарбасима, и мизантропима, и тартифима и каквих их све нема. О луду доброту само се окрзли Мађар Чикија и Немац Ларонж, први у комедији с натписом „A jó Fülöp“, кога су Новосађани као „Задушног Филипа“ видели 1. марта 1890, а други у шали, која носи натпис „Wohltätige Frauen“ а у српском је преводу као »Задушне жене« у Новом Саду давана 5. марта 1896. Но обема тим глумама тежиште лежи у ситуацијама, код нашег пак Енглеза све се врзе око добрашина и његова голубљег срца, све се усредсређује у њему. Стари *Борштник* вешто погађа и тон и атитиде вечитог давала а између његових налепа искаче стари Драгутин *Фрајденрајх*.

Српски елеменат у особљу Хрватског Земаљскога Казалишта вазда је јаче био заступљен мушком него женском страном. И данас је тако. Међу првацима налазимо Барбарића, Рашковића, Биничког, а женске српске стране после Даринке Бандобранске до ове јесени није ни било. Сад ту страну, дабогме само још скромно, заступа Милица *Ђорђевићева*, и стасита и лепушката и оштроока позорничка прилика. Сретно је дебитовала као враголаста шипарица Јелкица Мелентијевићева у Нушићеву „Свету“ а красно се понела и као резолутна Annie, јединица енглеског алтрујисте расипача. Шат се маром и озбиљним радом дигне толико, да хрватској позорници буде оно, што су српској биле Хрватице Ивана Сајевићка и Мицика Рајковићка!

Духовити фејтониста бечке »Neue Freie Presse« Раул Ауернхајмер бацио се и на то, да по угледу на Французе драмски третира прељубу па да и у том погледу од Беча створи пандан Паризу. Но ту је лоше среће, јер ни из далека да стигне оне француске врагове са њиховим тезама и шиљастим њиховим резонманом. У претераној тежњи, да буде што јећи, што саркастичнији, прекардаши те крај ње или сасвим сметне с ума или бар гурне у запећак психолошку мотивацију. Хајде што су му далеко испредњачили и умакли Brieux, Hervieu и остали из старе опробане гарде, али је од њега куд и камо јачи и млади Dario Niccodemi, родом Талијанац из Тоскане, васпитањем Шпањолац из Аргентиније а радом Француз Паризлија. Тај у својој пијеси с натписом „Le refuge“ обрађује готово исту тезу, коју Ауернхајмер развија у свом комаду, што се зове »Ein Paar nach der Mode.« Муж проводи љубав са заручницом свог друга, који се љубака с његовом женом. Код обојице се афера најзад заглађује измиром, само што је у Никодемија измира основана на конклудентним разлозима а у Ауернхајмера је прека, као на пању одсечена. Па онда се Никодеми кроза сва три чина чврсто држи стављене тезе, ни за часак не одилази од ње, не прави дигреса, а Ауернхајмер увлачи у акцију и авијатику, и дерби-утрку, и кнегињу Паулину Метернихову, и Каруза, и Лехара, па чак и пса већ не знам какве пасмине. Но биће свакако да Ауернхајмер добро зна, шта годи Бечлијама, као што је Никодеми опет увардао, чиме Mme Réjane привлачи Паризлије у своје позориште. Одлична загребачка иројина Нина Вавра, верна љуба драмског управитеља Јосифа Баха, особито је лепо превела Ауернхајмеров комад те дијалог, од приказивача савесно проучен, тече позорницом, као, што рекао наш Змај, голема река од милина. Пар по моди живо и са пуно шика дају Вера плем. *Хржићева* и плем. *Рајић* а уз њих двоје се на другом плану јуначки држе Мила *Димитријевићка* и Бадалић.

НОВИ САД, 29. октобра 1913.

— **„Први успех у борби за автономију“**. Под тим натписом доноси јучерашња „Застава“ саопштење из Сегедина, да је тамо, на Митровдан, била пред судбеним столом расправа о приговорима г. Клицина уредника „Заставе“ против оптужбе, коју је против њега подигао државни тужилац због чланка „*Црквене општине и борба за автономију*.“ Оптуженог је заступао др. К. Бечеји, сегедински адвокат, који је доказивао, да су приговори Мите Клицина оправдани, јер је угарска влада повредила IX. зак. чл. од 1868., када је краљевском наредбом укинула српске народне црквене автономне уредбе и да према томе нису законите оне власти, које управљају српском народном црквеном автономијом на основу краљевске наредбе од 11. јулија 1912. После дуже расправе решено је, да се одгоди одлука у овој ствари и да се набаве краљевске и владине наредбе, којима је повређен IX. зак. чл. од 1868. и српска народна црквена автономија, па онда да се утврди, јесу ли те наредбе основане на закону.

Непристрасни суд, нема сумње, утврдиће, да је наредба незаконита, па **да су** према томе, **незаконите и оне власти, које су наметнуте том наредбом.** Leges regnorum fundamentum!

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— **Војна конвенција против Србије?** Београдска „Политика“ јавља, како је бугарски краљ потписао у Бечу војну конвенцију са Аустро-Угарском, у којој предвиђен конфликат са Србијом. Бугарски је краљ по наведеноме листу рекао: да се душевно примирио тек кад је конвенцију потписао. „Политика“ такођер саопштава, како Аустро-Угарска и Бугарска за пролеће спремају неку акцију. »Нова Сл. Пресa« на ово каже, како у Бечу није ништа познато о конвенцији. Као да се уредништвима листова саопштавају закључења војних конвенција! У осталом краљ Фердинанд је на свашта спреман, па и да европски рат изазове.

— **Пред изборима за собрање.** У Бугарској је у јеку изборна борба за собрање, а у недељу је министар иностраних дела др. *Генадијев* држао велики агитацијони говор, у којем је критиковао дипломатске и војничке погрешке прошле владе. Колико вреди његова критика, може се закључити по томе, што је и тај господин у стању да Бугарску ували још у већу несрећу: док други политичари бугарски желе, да се народ прибере, дотле тај Стамбуловиста ради на томе, да Бугарска добије зајам, па да што пре удари на Србију. Стамбуловисте још сврбе леђа!

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 29. октобра.

— **Мара Таборска у Новоме Саду.** Позната београдска уметница г-ђа Мара *Таборска* гостоваће идуће недеље у Српском народном позоришту, а у драми *»Љубав бди«* и *„Идеали“*. Гостовање се очекује са великим интересовањем.

— **Потапенкова „Љубав“.** Вечерас се представља у Дунђерсковом позоришту Потапенкова драма „Љубав“, у којој играју г. г. и гђе: Динићка, Васиљевић, Васиљевићка, Кранчевићка, Виловац, Виловчевица, Марковићка, Спасић, Гошић, Тодосићка, Ранковићева и Алмажановић.

— **Друштво „Славија“ у Грацу.** Пишу нам из *Граца*: 2. октобра т. г. по н. кал. одржана је овде конституисајућа скупштина новооснованог Словенског академског спортско-мачевачког друштва »Славија«. Управа је овако конституисана: Председник: Звонко Павелић, хемичар; потпредседник; Живомир Гајић, медицинар; благајник: Фрања Клаштерка, медицинар; тајник: Отмар Буторац, техничар; вођа: Иса Матић, медицинар. — Часни суд и ревизори: Лојзе Ловренчић, техничар, Фрања Першић, техничар, Никола Влајисављевић, техничар.

— **Осуђен српски новинар.** Из *Сарајева* нам јављају, да је г. Танасије *Павловић*, уредник „Српске Ријечи“, *осуђен* на *два месеца тешке тамнице*, а због једног чланка у истом листу.

— **Бугарска пакост према Србима.** Из Београда јављају, да је бугарска влада забранила повратак у Бугарску оним Србима, који живе у Бугарској а борили су се у српској војсци. Породице тих Срба морају се до краја ове године иселити из Бугарске.

— **Време.** Јуче је у месту и околини падала киша, која је очекивана и која је била потребна за јесење усеве. Данас је облачно и магловито.

— **Нови »Српски Свет«.** Примили смо на приказ шести број „Српскога Света‘ са одабраном садржином. Један се број од управе листа добија, на захтев, бесплатно на углед.

Новости са стране.

— **Борба с вуком.** Да је зима већ на прагу, види се и по томе, што у многим крајевима у Европи курјаци већ почињу силазити у села и задавати страх сеоском становништву. Ових дана је и у једно село близу Арада сишао један курјак и завукао се у оближњи рит, да, кад падне ноћ, зађе по селу и почини чуда од своје прождрљивости. Један сељак из тога села, враћајући се пред вече из Арада кући, пошао је преко рита, како би краћим путем и што пре стигао својој кући. Наједном преда њ искочи курјак и искези на њега своје чељусти спремајући се у исто време да скочи и да га растргне. Сељак је био на великој муци, али се показао јунак. Немајући при себи никакво оружје чак ни своју сељачку тојагу, храбро се ухвати у коштац са курјаком и после дугог ношења успе да га удави. Али ни он није јефтино прошао. Сад, сав изгребен лежи у болници, где га лече и од јаког потреса нерава. Лекари се надају, да ће оздравити.

— **Сашивено срце.** У Аугсбургу (у Немачкој) пуцао је на себе један шегрт, те је куршум просвирао кроз срце. Лекари му зашише срце на пет места, а шегрт је ових дана изишао из болнице сасвим здрав

Српске и словенске вести.

— **Споменик Милошу С. Милојевићу.** Јављају нам из Београда, да је „Друштво Светога Саве“ решило подићи споменик великоме родољубу српском Милошу С. *Милојевићу*, који је и живом и штампаном речју ширио велику српску мисао.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 28. октобра. Независњачка је странка у данашњој седници кандидовала за делегације Михајла Карољија, Апоњија, Ловасија и Важоњија.

Софија, 28. октобра. За судију у спору са Србијом ради границе у области Струмице одређен је руски генерал Холзн.

Рим, 28. октобра. Службена „Агенција Стефани“ саопштава, како силе Тројнога савеза неће пристати на нов савив амбасадорске конференције.

Берлин, 28. октобра. Данас је овамо стигао руски министар Коковцов, а овде остаје осам дана.

Кијев, 28. октобра. Поротни суд *ослободио* је јеврејског шактера *Бајлиса*, који је био оптужен, да је убио младића Јушчинског, да му крв употреби за јеврејске верске обреде.

Будимпешта, 28. октобра. Уставска странка одашиље у делегације грофа *Андрашија* и Белу *Раковског*, а пучка странка Стевана *Раковског*. Оба *Полоњија* иступају из странке независности, јер је ова *Важоњија* одредила у делегације.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“.

Комисаријат у Прагу.

Праг, 29. октобра. Због догађаја у општини влада ће наименовати комисара за Праг.

Берхтолдов експозе.

Беч, 29. октобра. Министарска конференција је свршила спреме за делегацијоно заседање. Министар иностраних дела гроф *Берхтолд* је изнео слику свог експозеа, који ће држати. Министри су одобрили експозе.

Књижевност.

Старо српско право.

Јеврем Герасимовић у Београду написао је поопсежну расправу о старом српском праву у XIV. веку и изложио је у њој главне основе држави и правном поретку. Расправа је подељена у четири дела. У првом се говори о земљи, на име о државној области и њеним разним административним јединицама, у другом о народу (о отроцима, о властели, о слободним људима, о вишем свештенству и о владаоцу) а у трећем о властима (црквеним и световним), у четвртом о вери, о трговини и о неким правима, која су била примењивана у међународним односима. Расправа износи шест штампаних табака, штампана је у Београду у штампарији С. Хоровица код Просвете, а цена јој је два динара.

Позив на претплату.

Са 1. (14.) октобром о. г. отпочела је IV. ЧЕТВРТ годишње претплате на наш лист те молимо поштоване претплатнике да обнове претплату. Целом српском народу познат је »Браников« непоколебиви српски рад одавно већ, рад, за који и »Браник« и људи око њега поднесоше велике жртве. Но никаквих жртава нисмо жалили, само да послужимо српском народу, да одржимо лист на висини, на коју је подигнут.

Кад је тамо доле на Балкану букнуо велики рат балканског савеза против Турске, одаслали смо били на бојно поље нарочите ратне извештаче. Све то нас је такође стало огромних материјалних жртава. Па кад се је небратска Бугарска изнебуха, мучки дигла на Србе, постарали смо се, да и о тим крвавим догађајима доносимо најтачније, најбрже и најопширније извештаје. Исто тако нисмо жалили материјалних жртава ни сада, када арнаутски разбојници мучки ударише на обе српске краљевине, те смо доносили најопширније и најпоузданије извештаје.

„Браник“ се издржава једино од претплате и огласнине. Па како је ево настала IV. четврт 1913. г., то молимо своје старе претплатнике, да обнове претплату, а све добре Србе, који се до сада нису претплатили на »Браник«, молимо, да се и они претплате на наш лист, који сам себе препоручује својим радом.

Претплата за „Браник“ остаје стара:

на читаву годину	34 К
на по године	17 К
на четврт године	8 К 50 п

а може се претплатити и месечно са 2 К 90 п. За Србију износи годишња претплата: 46 динара, погдишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале стране земље износи претплата 45 К у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом на администрацију „Браника“.

У Новом Саду, 1. (14.) окт. 1913.

Управа и уредништво „БРАНИКА“.

Разно.

— **Необични свадбени обичаји.** Особен и занимљив обичај прича путитивач Х. Валкер код уређеника Бадуа, на Мулгравским Острвима. Неизбежан је услов при сваким тамошњим сватовима, да младожења, када се пред олтаром обавља брачни обред, јадикује и плаче. Његове суze теку потоком. Лице му мора бити обливено сузама. »Чудо је, како издашно умеју плакати ови људи! — приповеда Валкер. — Али млада не сме плакати. Она, напротив мора бити озарена радошћу. Сви јој свадбени гости стискају руку и говоре јој најпријатније ствари, док уплакани младожења, слика неизмерна јада, поред ње стоји и нико га и не гледи«. Доиста је чудан овај обичај уређеника Бадуа, који су, истина, примили хришћанску веру, али су још пуни сујевјерја из старих својих времена.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Вердијеве опере, како су увежбане за циклус, понављају се, јер нити може сав Загреб да нађе места у позоришту о претплаћеним приказима нити је многима и многима доста, само једаред чути тако ексактне изведбе. Те тако је брзо поновљен био и „Троваторе“ а о понови је довео Азуцену, која је високо надвисила дотадашњу. Анка *Хорвашова*, јединствена Лота, господствена стара грофица у „Пиковској дами“ Петра Чајковског, темпераментна Кармена, показала је и као стара Циганка, каква крепка сила лежи у гласу, кад је спарен са самосвојним индивидуалитетом. У томе је Анци Хорватовој тешко наћи премице. Та жена просто осваја, просто покорава слушаоце.

Као оно недавно Дрегељев „A szerencse fia“ што је најпре као „Der gutsitzende Frack“ морао неко време проборавити у Бечу, пре но што се као »Добар фрак« сишао у Загреб, тако је и „A kis gróf“ Аладара Рењије, опет у Бечу морао претурити преко главе радикалну метаморфозу, галантно, право бечки, морао уступити првенство женској страни те се повући у закутак и допустити, да место њега на натпису фигурира „Susi“, која се онда као „Suzi“ јавила у Загребу па сад својски одмењује своју француску имењакињу, ону „La chaste Suzane“, која се још једнако бани не само по позорници оног париског позоришта, што је смештено у улици de Clichy а зове се Théatre Apollo, него и по позорници Хрватског Земаљског Казалишта у Загребу. Рењијина оперета одваја од силних својих другарица тиме, што јој либретиста Ференц Мартош није дао ни сувише раскалашан ни сувише недотупаван текст. Музика пак колико је лакокрила толико је и мелодијозна а и једноставна тако, да се не само слуша радо него ју и загребачки капелник може да здиригује на изуст пред празним пултом. Завршни мелични мотив првог чина, онај што у оригиналу почиње »Oh éi, oh tündökletes éj...“ (у немачком најпре „O Nacht, o dunkle, schwüle Nacht....“ па одмах за тим и „sternenklar“!), достојан би био и темељитијег супстрата. Осим Стрмца забављено је, и то захвално забављено, цело оперетско особље. Оригиналног натписног јунака, малога грофа, пева *Бинички* а његову љубовцу, бечку натписну јунакињу, Ирма *Полакова*. Обоје и певају и играју — и то не само spielen него и tanzen (ово друго у Загребу кажу: плесати) — са жаром и еланом а окретни су као најнесташнија дериштад. Мицика *Жличарова* и Фаника *Хајманова*, *Грунд* (нарочито он!), *Прејац* и *Бојничић* необично се вешто уму да удесе на оперетски тон те се Рењијина оперета у Загребу држи као Каћ.

КОРЗО БИОСКОП

У понедељак и уторак и 10. и 11. новембра п. р. к.

ПРОГРАМ:

1. Увод.
2. Из околине Напуља, прир. у боји.
3. Вежбе шпанских чета у Мадриду, природно.
4. Циганско пожртвовање, амер. драма.
5. Љубавна дипломација, весела игра.
6. Мориц као особењак, комично.
7. **Узалудна жртва,** драма у 2 дела у главној улози Ерна Морена.

Радним даном после подне места су — осим ложа — у пола цене.

413 17-300

СПАС ЧОВЕЧИЈЕГ ЖИВОТА!

Препоручујем сваком оном који болује од опасне болести јектике или запаљења плућа; мој светски проналазак који још нико до данас пронашао није осим ја, до данас су хиљаду хиљада животом платили од те опасне болести, ал пошто сам ја тај лек сам пронашао где је до данас сваком најбоље помогло, зато пак кога је год затекла та грозна болест, а нарочито код нашег света, ово је за њега спас зато нек се сваки на мене обрати где се одмах упутство од мене добија, који га год буде поручио тај ће одма за 14 дана видети да делује много лакше и да на боље иде

Адреса: W. MARINOVIĆ WIEN II. OBERE-DONAU 63 I./34. 403 9-10

НАЈНОВИЈА ПОЈАВА У НАШЕМ ИЗДАЊУ

Балкански рат у слици

I. СВЕСКА.

Ова свеска доноси 62 слике на финој хартији чисто и јасно израђене, а подсећају на важне ратне догађаје. Цена је 1 Круна. На 5 и више комада дајемо 30% рабата. Тражимо сигурне препродавце. Овај албум треба да је украс на столу сваке српске куће. За овом свеском долази друга, трећа па напослетку и четврта, ако ова прва нађе одзива у српском народу.

КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО „НАТОШЕВИЋ“ У НОВОМ САДУ.

438 2—5

ОПЋИНСКО ПОГЛАВАРСТВО У ВИНКОВЦИМА.

Бр. 7948./1913.

Оглас.

Услед дозволе великог жупана жупаније Сријемске и града Земуна од 23. листопада 1913. број 1405. в. з. одржавати ће се у мјесту **Винковцима** тједни сајмови са говедима, коњима, овцама, козама и свињама из мјеста колером и марвеним пошастима неокужених.

Тједни сајмови одржавати ће се недељом на овдашњем сајмишту.

Угонбина се не плаћа за ниједну врсту горе означене марве.

У **Винковцима,** 29. листопада 1913.

436 3—3 **ОПЋИНСКО ПОГЛАВАРСТВО.**

Ад бр. К II. 1180, 3690, и 3769/през. ех 1913.

НАЈАМ ГОСТИОНИЦЕ.

Гостионица код Трубача у Карловцима издаваће се дана 16. (29.) новембра 1913. у звању потписане архидијецезалне конзисторије путем усмене и офертуалне јавне дражбе у најам на 3 до 6 година.

Исклична је цена К 3000·— годишње. Рефлектанти имају уз понуде своје приложити и 10% вадиум од исклична цене, а досталац ће имати одмах, након а довршене дражбе, положити јамчевину у износу четвртгодишње најамнине и плаћати најамнину сваке четврт године унапред.

После одржане усмене дражбе отвараће се приспели писмени оферти, које ваља с тога пре почетка саме дражбе упутити потписаној архидијецезалној конзисторији.

Ближа извешћа дају се у звању архид. конзисторије сваки дан од 11—12 сахати пре подне осим недеље и благдана.

АРХИДИЈЕЦЕЗАЛНА КОНЗИСТОРИЈА.

У *Карловцима*, 21. октобра (3. новембра) 1913. године.

439 2-3 **ПРЕДСЕДНИШТВО.**

ПРОМЕСЕ*)

ОД

4% угарске хипот. срећке

од године 1884.

Главни згодитак		. . . К	40 000·—
1	„	по . . „	3.000·—
3	згодитка	„ . . „	2.000·—
4200	згодитака	„ . . „	200·—

Жребање 15. новембра 1913.

Цена К 4·50

Угарске премиен срећке

од године 1870.

Главни згодитак		. . . К	240.000·—
1	„	по . . „	20.000·—
1	„	„ . . „	10.000·—
4	згодитка	„ . . „	2.000·—
18	згодитака	„ . . „	1.000·—
5475	„	„ . . „	376·—

Жребање 15. новембра 1913.

Цена К 12·—

3% аустр. боденкредит срећке

од године 1880.

Главни згодитак		. . . К	90.000·—
1	„	по . . „	4.000·—
2	згодитка	„ . . „	2.000·—
2500	згодитака	„ . . „	200·—

Жребање 16. новембра 1913.

Цена К 5·—

издаје

МЕЊАЧНИЦА

Централног Кредитног Завода деоничарско друштво у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само у том случају, ако нам се новац унапред пошаље заједно са 35 п. за рекомандацију.

Жениоби се

удовац средње добе, здрав и симпатичан, јак, у врло добром положају, са удовицом или васпитаном госпођом од 35—45 година или госпођицом од 30—35 година, православне вере или која би прешла на православље. Рефлектира само на оне, који имаду добар мираз. Писати под **Z. Z. Z. poste restante ЗАГРЕБ.** 422 9—10

ИМАМ НА ПРОДАЈУ I-а ПРАЈСКОГ УГЉА ЗА ГОРИВО, I-а БУКОВИХ И СЕЧЕНИХ ДРВА. ПО НАЈЈЕФТИНИЈОЈ ЦЕНИ ПОСТАВЉАМ У КУЋУ.

Коста Драгинчић

НОВИ САД 395 (11—15)

Текељи Имре и Успенске ул. ћошак.

ВОСКАРСКА РАДЊА

ГАВРЕ МАЛЕНЧИЋА

У НОВОМ САДУ

Ћурчијска улица број II.

Част ми је препоручити поштованој г. г. трговцима, слав. црквеним општинама и приватним муштеријама своје богато стовариште, добро горућих **воштаних свећа** од најбољег материјала, које сам у својој радионици произвађам. — Роба врло добра и израда чиста. — Цена врло умерена.

405 9—10

Ко воле печене или куване **ТИРОЛСКЕ** мароне и кестене

5 кила крупних марона К 3·14
5 „ „ кестена „ 2·44

За све ја плаћам пошту, ко поручи мароне и кестен а нису здрави примам о мом трошку натраг. Разашиље:

ЛУКА В. ВУЧКОВИЋ

429 4—5 **Нови Сад,** код шаргарене.

НЕДЕЉНИ УЛОЗИ НА ШТЕДЊУ

МОГУ СЕ УПИСАТИ СВАКИ ДАН НА БЛАГАЈНИЦИ НАШЕ МЕЊАЧНИЦЕ.

Плаћа се Круна 1·— на сваку честицу недељно

а укамаћују се

са 4% ако траје уплата 1 годину
„ 4½% „ „ „ 2 „
„ 5% „ „ „ 3 „

За време трајања уплата могу улагачи подизати ⅔ од уплаћене своте као предујам.

ЦЕНТРАЛНИ КРЕДИТНИ ЗАВОД ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО У НОВОМ САДУ.

ШТАМПАРИЈА

ДЕОН. ДРУШТВА БРАНИКА У Н. САДУ

ДУНАВСКА УЛИЦА БР. 36.

знатно је проширена и снабдевен са новим брзотисцима које крећу електрични мотори, великим избором слова, орнаментима и шарама — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду сваковрсних штампарских послова и то: дипломе, позива за забаве, брифпапира, коверата, тисканица за црквене и полит. општине и адвокатске канцеларије и т. ц. Препоручује се новчаним заводима за израду свију пословних књига. Израда савремено техничка. — Умерене цене. — Послуга брза и тачна.

ШАМУ КРАУС, Н. САД

ДРАГУЉАР, САЏИЈА И ОПТИЧАР — КОШУТ ЛАЈОШЕВА УЛИЦА БР. 23.

КОД ВЕЛИКОГ САХАТА И ДВА ВЕЛИКА ЦВИКЕРА.

Стовариште златне и сребрне робе, џепних и зидних сатова. — Велико стовариште аргентор-сребра и робе од кина-сребра, есцајга и луксусних предмета. — Богато сортиран избор свију врста оптичких стакала за наочари, цвикере и др. и др.

„Права кристал-стакла, за кратко- и слабовиде из чувене Ратеновске [Немачка] оптичке фабрике“, ненадмашно у квалитету и солидности — увек има свака нумера и модел. — Све се репаратуре изводе тачно и стручно. **Молим обратите пажњу на велики сахат који виси над радњом!** 385 12—

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник

Електрична тампарија д. д. Браника у Н. Саду.